

MARTINE LETTERIE

WIJ ZIJN NIET ALLEEN

ILLUSTRATIES SASKIA HALFMOUW

Leopold | Amsterdam

DE VOORDEUR STAAT OP EEN KIER

Yasamin ligt met wijd open ogen in bed. Zo vroeg als vanavond is ze nog nooit naar bed gestuurd. Zeinab en Maral logeren bij vriendinnen. Yasamin zou eigenlijk ook bij een vriendin slapen, maar dat ging op het laatst niet door. En nu ligt ze zo idioot vroeg in bed. Uit de keuken klinkt het gerinkel van schalen of borden, terwijl de afwas allang gedaan is. Wat is er aan de hand?

Yasamin laat zich uit bed glijden. Op haar tenen loopt ze naar haar kamerdeur. Heel voorzichtig doet ze hem open en sluipt een eindje de trap af. Ineens blijft ze staan. Wat is dat? Even vergeet ze te ademen. Het portret van de Grote Leider is omgedraaid. Weg is het hoofd met de priemende ogen en de grijze baard. Anders kijkt hij iedere bezoeker bij binnenkomst recht in het gezicht, maar nu zie je alleen de bruine achterkant van het schilderij.

Ze laat zich zakken, zodat ze op de laatste tree zit voor de

bocht in de trap. Hier in het donker kan niemand haar zien. Dan ziet ze dat de voordeur op een kier staat. Is mama vergeten om die goed af te sluiten, toen papa vertrok voor zijn nachtdienst?

Er wordt zachtjes op de deur geklopt en een vrouw glipt naar binnen. Als ze haar hijab afdoet, knippert Yasamin even met haar ogen. Is er een feest? Mama's vriendin Sher-een ziet er prachtig uit. Ze heeft een glitterjurk aan met een lage hals, en ze is heel mooi opgemaakt. Mama komt de gang in en ook zij ziet er heel feestelijk uit. Wanneer heeft ze zich verkleed? Mama giechelt en trekt haar vriendin de kamer in.

Al snel komt een volgende donkere gestalte de gang binnen. Het moet een vrouw zijn. De zwarte niqab bedekt haar helemaal, zelfs haar gezicht. Mama begroet haar zachtjes en helpt haar dan uit haar niqab. De vrouw schudt het glanzende haar zodat het in mooie krullen op haar schouders valt. Ze is opgemaakt en draagt een nauwsluitende jurk met bloemen erop. Yasamin heeft haar nooit eerder gezien. Dan komt er nog een vrouw binnen, en nog een...

Yasamins been begint te prikken, maar ze durft zich niet te bewegen. Als mama haar ontdekt, wordt ze vast naar bed gestuurd en ze wil eerst ontdekken wat er gebeurt. Na een poosje sluit mama de deur. Ze weet blijkbaar dat er niemand meer komt. Als mama weer naar de kamer is, strekt Yasamin haar been. Ze wiebelt het een beetje om er weer gevoel in te krijgen. Ze laat zich een paar treden omlaagglijden en ze kijkt naar de kamerdeur. Die is niet helemaal dicht. Wat zou ze graag even door de kier gluren!

Daarbinnen praten de vrouwen met elkaar op gedempte

toon; daardoor kan Yasamin niet verstaan waar het over gaat. Wat doen ze daar toch? Zouden ze samen een bruiloft voorbereiden? Of misschien beginnen ze wel een leesclub, of een kookgroepje, of doen ze samen spelletjes. Maar dat hoeft toch niet zo in het geheim? Dan had mama het haar toch kunnen vertellen?

Ineens lijkt het net alsof Yasamin ook muziek hoort. Of toch niet? Misschien vergist ze zich, zo zachtjes is het. Ze móét het weten! Yasamin sluipt naar de kamerdeur. Ze duwt die een heel klein beetje verder open en dan ziet ze het.

Ze dansen. Mama en haar vriendinnen bewegen sierlijk op de muziek. Een onbekende vrouw doet voor hoe ze met haar armen beweegt, en de vriendinnen doen het na. De vrouw draait om haar as, en de anderen doen haar na. De vrouw knikt tevreden, en gebaart dan dat ze moeten draaien én met hun armen bewegen. Ze loopt op Shereen af en buigt haar arm een beetje verder. 'Zo ja,' zegt ze zacht.

Ze oefenen met de armbewegingen en aan de andere kant van de deur doet Yasamin mee. Op haar blote voeten doet ze de pasjes na die de vrouw voordoet. Haar hoofd beweegt ze heen en weer op de maat van de muziek.

'We pauzeren even,' zegt de vrouw dan.

Mama loopt naar de keuken en haalt een schaal met hapjes. Zachtjes gaat Yasamin naar haar plekje voor de bocht in de trap. Hier wacht ze tot de les weer verdergaat. Ze legt haar hoofd tegen de spijlen van de leuning en ze doet haar ogen dicht. Heel even maar...

Ze wordt wakker als het licht in de gang aangaat. Shereen doet haar hijab weer aan en de onbekende vrouw laat de ni-

qab weer over haar hoofd glijden. Een voor een verdwijnen mama's vriendinnen in de nacht. Yasamin blijft onbeweeglijk zitten. Hun geheim zal ook haar geheim blijven.

Als de laatste vrouw is vertrokken, draait mama het portret van de Grote Leider weer om. Dan kijkt ze omhoog, recht in Yasamins gezicht. Even schrikt ze, dan legt ze haar vinger tegen haar mond. 'Dansen is verboden,' fluistert ze.

AAN DE BAL

Yasamin gaat op het aanrecht zitten, haar vaste plekje na schooltijd. Door het keukenraam kan ze het park aan de overkant goed zien. Daar voetbalt elke dag een groepje jongens op het grasveld onder de bomen. Yasamin kent ze wel. Ze wonen hier in de flat, of in de straat. Vandaag is Yasamin eerder dan de jongens. Ze ziet hen een voor een het veld op lopen. De lange is het eerst. Abdi heet hij. Hij is duidelijk de baas. Dat zie je alleen al aan zijn manier van lopen. Hij houdt zijn armen iets van zijn lijf, alsof er ballen onder zijn oksels zitten. De stappen die hij neemt zijn breed, als een cowboy die net van zijn paard is gestapt. Abdi wacht aan het begin van het veld op de anderen. Als iedereen er is, verdeelt hij de jongens in teams. Yasamin kan zijn indeling intussen voorspellen. Hij neemt zelf altijd de beste en sterkste jongens. Lafaard. Zo kan zij ook alle wedstrijden winnen. Als ze tenminste mee zou mogen spelen. Maar dat kan niet.

Meisjes mogen alleen voetballen als er geen mannen of jongens in de buurt zijn. En die zijn er altijd en overal.

Soms gaat Yasamin van het aanrecht af voordat de jongens stoppen. Maar vandaag gaan ze vroeger naar huis dan anders. Zij begrijpt goed waarom. Vanavond spelen de Rode Leeuwen!

Yasamin nestelt zich naast papa op de bank. Ze heeft rode strepen op haar gezicht gemaakt. Ze is er klaar voor!

Papa grinnikt en geeft haar een plagerig duwtje. 'Een echte fan!'

Yasamin lacht. Dat zijn ze thuis allemaal.

Zeinab komt uit de keuken met een schaal hapjes. Als ze Yasamin naast papa ziet zitten, blijft ze op de drempel staan. Ze frons haar wenkbrauwen en haar mond verandert in een dunne streep. 'Hé! Daar zat ik!' Haar ogen lijken ineens donkerder dan anders.

Yasamin voelt haar wangen warm worden, maar ze recht haar rug. 'Maral en jij zitten altijd naast papa. Nu ben ik aan de beurt.'

Papa glimlacht, legt een arm om Yasamin en knikt. 'Ze heeft gelijk, Zeinab. Kom jij voor me op de grond zitten? Dan kun je tegen mijn knieën aan leunen.'

Zeinabs gezicht staat nog steeds op onweer als ze de hapjes op de lage tafel voor hen zet. Dan laat ze zich op de grond zakken. Met een chagrijnig gezicht draait ze zich nog één keer om naar Yasamin. Die steekt haar tong uit, voor haar grote zus nog iets kan zeggen.

Op het scherm zet het rode team het volkslied in.

'Opletten, meiden!' zegt papa. 'Het begint!'

Ineens springt Maral op, rent naar het portret van de Grote Leider boven de televisie en draait het om. 'Straks bedenkt hij nog dat meisjes ook thuis geen voetbal mogen kijken!'

Geschrokken kijkt Yasamin naar pap. Wat zou hij daarvan vinden?

Maar die zegt er niets van. Hij schudt alleen zijn hoofd. 'Ik zou dolgraag eens met jullie naar een wedstrijd gaan. Maar dat is nou eenmaal verboden.'

Het fluitsignaal klinkt en het rode team mag de aftrap nemen. De aanvoerder tikt de bal naar de midvoor, die in de richting van de goal van de tegenstander sprint. Yasamins lievelingsspeler neemt de bal handig aan, terwijl hij verder rent. Yasamin schiet naar voren op de bank. 'Goed zo! Lopen maar!'

'Rood, rood!' gilt Zeinab, net als de mannen in het stadion. De camera glijdt langs het publiek. Mannen en jongens met rood gemaakte gezichten zwaaien met rode doeken. 'Rood, rood!'

Bij de eerste goal springen ze alle vier tegelijk op. Zeinab schreeuwt het hardst van allemaal. Papa legt lachend zijn handen op zijn oren. 'Het is hier nog erger dan in het stadion!'

Yasamin weet niet wat ze liever wil, een keer met papa voetballen of samen naar het stadion.

Als Yasamin later die week van school komt, ligt er een bal op straat. Helemaal alleen. Ze blijft staan en kijkt om zich heen. De straat is leeg. Heel even lijkt de wereld stil te staan. Dan draait Yasamin langzaam om haar as. Ze slikt. Er is echt niemand. Ze bukt zich, pakt de bal op en duwt hem onder haar arm. Met haar vrije hand trekt ze haar hijab eroverheen. Dan holt ze naar huis.

In de hal van hun appartement schopt ze haar schoenen uit en ze hangt haar hijab aan de kapstok. Dan staat ze stil en luistert. Zo te horen is er niemand thuis.

Ze legt de bal op de grond onder haar hijab. Dan loopt ze op haar sokken door het huis. Er is echt niemand! Ze holt terug

naar de bal, neemt hem mee in de woonkamer en legt hem voor haar voeten. Ze begint te dribbelen terwijl ze de bal vooruit speelt. Zo doet haar lievelingsspeler van het rode team het ook! In haar hoofd hoort ze het publiek juichen. 'Rood, rood!'

Als ze elke dag oefent, kan ze misschien ooit met papa voetballen.

DE GROTE LEIDER

Als Yasamin 's ochtends beneden komt, zit mama aan de keukentafel met haar hoofd in haar handen. Mama, die nooit de moed opgeeft. Die altijd een oplossing heeft als er iets mis is. Zo heeft Yasamin haar nog nooit gezien. Er is iets mis. Heel erg mis. Ze voelt het in haar hele lijf. Met zware benen loopt ze naar mama en legt een hand op haar arm.

‘Mama? Wat is er?’

Mama kijkt op en trekt haar mondhoeken in een glimlach, maar haar ogen doen niet mee.

‘Vannacht,’ zegt ze. ‘De agenten van de Grote Leider hebben papa opgehaald. Ze hebben hem in een busje meegenomen. Ik zag dat ze een zak over zijn hoofd trokken.’

Yasamin weet ineens niet meer hoe ze moet ademen. ‘Mee-genomen? Waarheen? Waarom?’

Mama haalt haar schouders op. ‘Dat hebben ze niet gezegd. Dat zeggen ze nooit.’ Een snik ontsnapt haar en dan

bijt ze op haar lip. Ze probeert te glimlachen. Maar Yasamin snapt heus wel dat mama bang en verdrietig is.

‘Je moet wel naar school gaan,’ zegt mama dan. ‘Zeinab en Maral zijn al weg. Alles moet zo gewoon mogelijk lijken. En praat er maar met niemand over. Ik weet niet wie je kunt vertrouwen en wie niet.’ Dan laat ze haar hoofd weer in haar handen zakken.

Even later loopt Yasamin over de stoep. Hijab om, rugzak mee, net als altijd. Niemand ziet aan de buitenkant dat er iets veranderd is. Maar vanbinnen is alles anders. Het lijkt alsof de grond onder haar voeten golft, alsof ze bij elke stap in een gat gezogen kan worden. Onder haar hijab kriebelen zweetdruppels over haar hele lijf. Haar ademhaling is licht en gaat snel. Ze krijgt hem maar niet onder controle. Hadden Maral en Zeinab niet op haar kunnen wachten? Ze zitten dan wel op de middelbare, maar ze hadden best met Yasamin mee kunnen lopen naar haar school. Voor deze ene keer. Dan hoort Yasamin mama’s stem weer: ‘Alles moet zo gewoon mogelijk lijken.’

Yasamin blijft staan en ademt diep in en uit. Ze moet gewoon doen. Maar hoe gaat dat, als je vader net is gearresteerd?

Op de muur van een gebouw aan de overkant is een portret van de Grote Leider geschilderd. Hij is overal. In elke straat hangt er wel één en in ieder huis hangen er foto’s in de gang en in de woonkamer. Yasamin blijft staan en kijkt de Grote Leider aan. De lucht boven zijn hoofd is helderblauw. De zon schijnt op zijn zwarte tulband en zijn grijze haar. Achter zijn bril lijken zijn ogen vriendelijk.

Zonder woorden vraagt Yasamin hem: ‘Weet u waar mijn vader is? Waarom hebt u hem meegenomen?’

Dan ziet ze weer voor zich hoe mama zijn portret omdraaide, en hoe Maral dat later deed. Zou de Grote Leider dat gezien hebben? Zag hij hoe Yasamin in huis voetbalde? Of dat mama een dansles in hun huis organiseerde? Is papa voor straf meegenomen? Dan schudt ze haar hoofd. Onzin. Een portret heeft geen echte ogen. De Grote Leider weet niet dat zij zich thuis niet altijd aan de regels hebben gehouden. Toch?

De schooldag gaat in een waas voorbij. Yasamin kan haar aandacht niet bij de les houden. Ze is de hele tijd aan het gewoon doen. Gewoon haar pen oppakken als het nodig is, gewoon schrijven, gewoon kijken... Doodmoe wordt ze ervan.

Ze is blij als ze weer naar huis mag. Onderweg draait ze haar hoofd weg als ze de Grote Leider ziet. Tot gisteren dacht ze meestal dat hij een soort vriendelijke vader was, zoals de juf altijd zegt. Maar sinds vandaag weet ze beter.

Maral zit in de woonkamer als Yasamin thuiskomt.

‘Waar is mama?’

Maral haalt haar schouders op. ‘Ze ligt in bed. Ze heeft hoofdpijn.’

Yasamin heeft de hele dag gewoon gedaan en al haar vragen binnengehouden. Maar nu lukt het niet meer. Ze stromen uit haar mond zonder dat ze ze tegen kan houden.

‘Hoe kan de Grote Leider zien dat we ons soms niet aan zijn regels houden? Dat we zijn portret omdraaien, dat...’

Maral onderbreekt haar. ‘Hij heeft Antennes. Die vertellen alles door.’

‘Antennes?’ Yasamin kijkt haar niet-begrijpend aan. ‘Op zijn hoofd?’

Maral grijnst breed. 'Nee, gekkie. Zo worden verraders genoemd. Mensen die anderen in de gaten houden en doorvertellen wat ze gezien of gehoord hebben.'

'Hebben ze verteld dat jij het portret van de Leider om-draaide?'

Maral zucht. 'Ik weet niet wie het zijn, of wat ze hebben gezien. Of het vriendinnen van mama zijn, of van jou of van mij. Vrienden of collega's van papa, burenen... Iedereen kan een Antenne zijn. Dus weten we niet waarom papa is opgepakt. Ik weet ook niet of hij het zelf weet.'

Hoe kan het? Waarom doet Maral alsof het normaal is? Yasamin balt haar vuisten en de tranen stromen ineens over haar wangen. 'Maar waar zijn al die regels voor? Waarom mogen we niks? En waarom mogen meisjes minder dan jongens?'

Maral kijkt haar alleen maar aan en ze zegt niets.

